

Identyfikacja obiektu i optymalizacja nastaw w Standard PID Control

Rozwiązując zadanie sterowania układu, automatyk powinien przede wszystkim sporządzić odpowiedni jego opis. Chcąc np. automatycznie sterować piecem szuka często matematycznego modelu zjawisk zachodzących w tym obiekcie, tzn. takiego układu zależności, którego rozwiązanie dawałoby wyniki lub prognozy zgodne z obserwacjami. Gdy rozważamy własności statyczne i dynamiczne obiektu, to okaże się, że posiada on określoną wielkość wejściową i wyjściową i może być scharakteryzowany transmitancją operatorową, odzwierciedlającą jego pełną charakterystykę dynamiczną.

Proces identyfikowania obiektu powinien więc polegać w praktyce na obserwacji zmian sygnału wyjściowego, który jest odpowiedzią obiektu na wymuszenie np. funkcją skokową podaną na jego wejście. Otrzymany w ten sposób model wystarcza w praktyce do opracowania układu sterowania automatycznego i wyznaczenia nastaw regulatora znajdującego się pętli z badanym obiektem.

SIEMENS posiada w swojej ofercie pakiet programowy Standard PID Control, który oprócz zadań regulacji ciągłej, impulsowej, krokowej daje dodatkowo użytkownikowi możliwość zidentyfikowania obiektu i optymalizacji nastaw regulatora. Oprogramowanie to składa się z dwóch części:

- Standard PID Tool – programu umożliwiającego konfigurację parametrów regulatora PID, testowanie układu regulacji dzięki podglądowi pętli regulacyjnej i możliwości wykreślenia przebiegów sygnałów ON-LINE, identyfikację obiektu, wyznaczenie nastaw regulatora dla warunku bez przeregulowania lub z przeregulowaniem,
- Standard PID Control FB – zbioru bloków funkcyjnych i funkcji realizujących algorytm ciągły PID, krokowy PID oraz czasowe wywołanie wskazanej pętli regulacji.

Chcąc w miarę dokładnie opisać możliwości tego oprogramowania postawiliśmy sobie zadanie optymalizacji nastaw regulatora PI i identyfikacji pewnego obiektu cieplnego opisanego transmitancją operatorową (jego odpowiedź na wymuszenie skokowe została przedstawiona na rysunku 6):

$$G(s) = \frac{0.8 \cdot e^{-3s}}{40s^2 + 15s + 1}$$

Model tego obiektu został zbudowany w środowisku MATLAB/SIMULINK w PC dzięki czemu może on działać w czasie rzeczywistym i dawać dokładnie takie same sygnały jak fizyczny obiekt (szerzej możliwość ta została opisana w artykule: ” Połączenie regulatora PID w sterowniku SIMATIC z modelem obiektu w MATLAB/SIMULINK” - <http://www.plcs.pl/publikacje.php>).

Obiekt ten, podobnie jak obiekt fizyczny należy połączyć ze sterownikiem PLC np. S7-314IFM, w którym znajduje się prosty program składający się tylko z trzech bloków:

- odpowiedniego bloku organizacyjnego, w którym następuje wywołanie bloków FB1 i DB1,
- FB1 – bloku funkcyjnego realizującego algorytm regulacji ciągłej Standard PID,
- DB1 – bloku danych zawierającego informacje potrzebne do działania regulatora.

Program ten składa się tylko z jednej instrukcji w odpowiednim bloku organizacyjnym : *CALL FB1, DB1*. Przy czym FB1 musi być pobrany z biblioteki StdCon (V5), a blok danych jest tworzony automatycznie przez STEP 7 oszczędzając użytkownikowi czas na wypełnianie poszczególnych jego składowych.

Dodatkowo należy określić w odpowiednim bloku organizacyjnym: czas próbkowania (CYCLE), zmienną (SP_INT), która jest wartością zadaną, sygnał wyjściowy z obiektu

(PV_PER), sygnał wyjściowy z regulatora (LMN_PER) oraz sygnał (COM_RST) odpowiedzialny za restart regulatora.

```

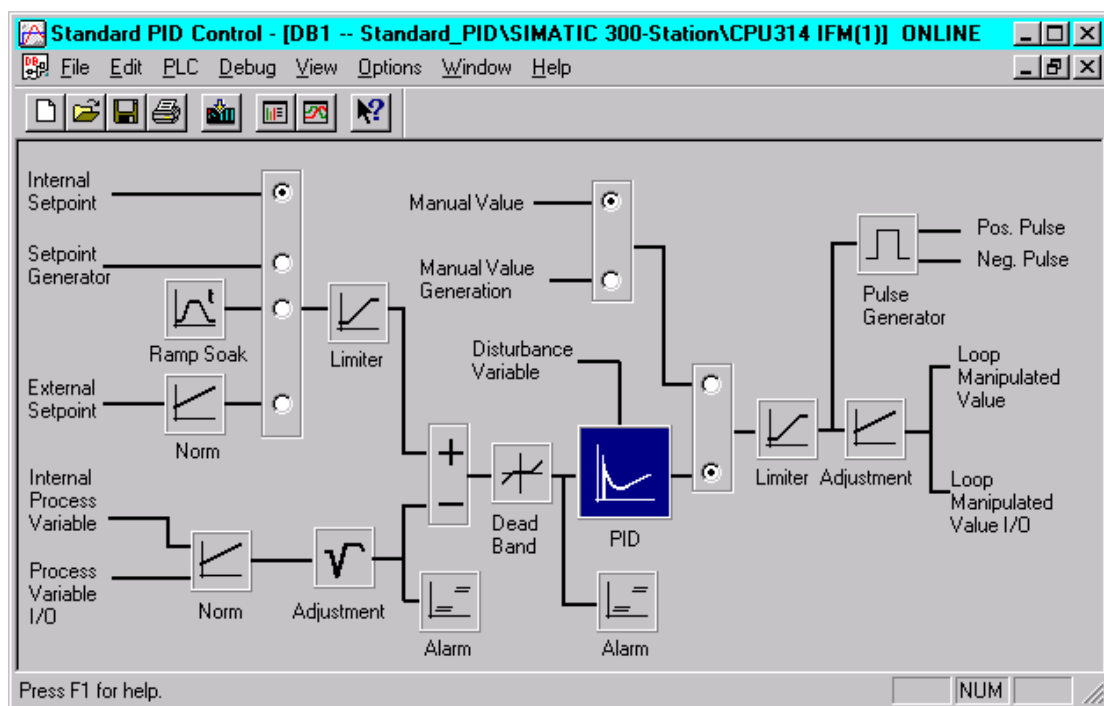
CALL FB 1, DB1
COM_RST :=M1.0
I_SEL :=
D_SEL :=
MAN_ON :=
CAS_ON :=
SELECT :=
CYCLE :=T#500MS
CYCLE_P :=
SP_INT :=0.000000e+000
SP_EXT :=
PV_IN :=
PV_PER :=PEW128
GAIN :=
TI :=
TD :=
TM_LAG :=
DISV :=
CAS :=
SP_HLM :=
SP_LLM :=
LMN_HLM :=
LMN_LLM :=
DB_NBR :=
SPFC_NBR :=
PVFC_NBR :=
LMNFCNBR :=
LMN :=
LMN_PER :=PAW128
SP :=
PV :=
QCAS :=
QC_ACT :=
QP0S_P :=
QNEG_P :=
MAN :=
    
```

Tak stworzony program zostaje przesłany do sterownika i po przełączeniu w pozycję RUNP następuje jego aktywacja.

W następnym etapie należy skonfigurować regulator za pomocą programu Standard PID Control Parameter Assignment (rysunek 1).

Po jego uruchomieniu wywołujemy ON-LINE blok DB1, w którym musimy określić:

- wartość zadaną jako wewnętrzną, z generatora wartości zadanej, określonego przebiegu czasowego lub zewnętrzną odpowiednio znormalizowaną,
- wielkość wyjściową z obiektu jako wewnętrzną lub zewnętrzną czytana z odpowiedniego modułu bipolarnego, unipolarnego lub odpowiedniego termoelementu,
- algorytm PID, w którym określamy: czy ma być brane pod uwagę zewnętrzne zakłócenie, rodzaj algorytmu (P, PI, PD, PID), wzmocnienie regulatora, stałą związaną czasem całkowania oraz stałą różniczkowania regulatora,
- rodzaj pracy: z zamkniętą automatyczną pętlą regulacyjną lub ręcznym zadawaniem wielkości sterującej,
- odpowiednie ograniczenie i dopasowanie sygnałów występujących w pętli regulacyjnej.

Rys. 1. Okno konfiguratora Standard PID.

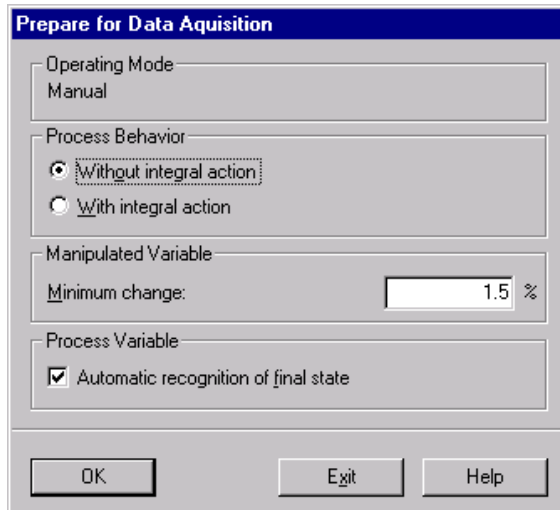
Po odpowiednim skonfigurowaniu wszystkich wymienionych parametrów (rysunek 1) strukturę naszej pętli regulacyjnej należy zaktualizować w sterowniku podając na początek dowolne wartości nastaw P i I.

Cały proces identyfikacji i wyznaczania nastaw regulatora PI składa się z dziewięciu kroków, a inicjowany jest poleceniem *Debug/Process Identification...*

KROK 1. W kroku tym użytkownik musi wybrać sposób identyfikacji: w otwartej lub zamkniętej pętli regulacyjnej. Dokonuje tego przełączając odpowiednio sygnał sterujący (Manipulated Variable) z Controller na PG lub wartość zadaną (Setpoint) z Controller na PG w oknie podglądu pętli regulacyjnej (rysunek 3). Identyfikacja w otwartej pętli jest bardziej przydatna w przypadkach kiedy nie znamy tak naprawdę obiektu i chcemy aby program sam znalazł dla niego optymalne nastawy. Drugi ze sposobów zalecany jest wtedy kiedy znamy nastawy regulatora dla danego obiektu, a chcemy jedynie aby program je nieznacznie skorygował poprawiając tym samym jakość regulacji.

W naszym zadaniu wybieramy pierwszy ze sposobów ustawiając sygnał sterujący na początkowym poziomie 0%, a następnie zgodnie z zaleceniem w oknie dialogowym naciskamy przycisk Send w oknie podglądu pętli regulacyjnej. Ustawienie poziomu początkowego zależy tylko od stanu w jakim znajduje się obiekt.

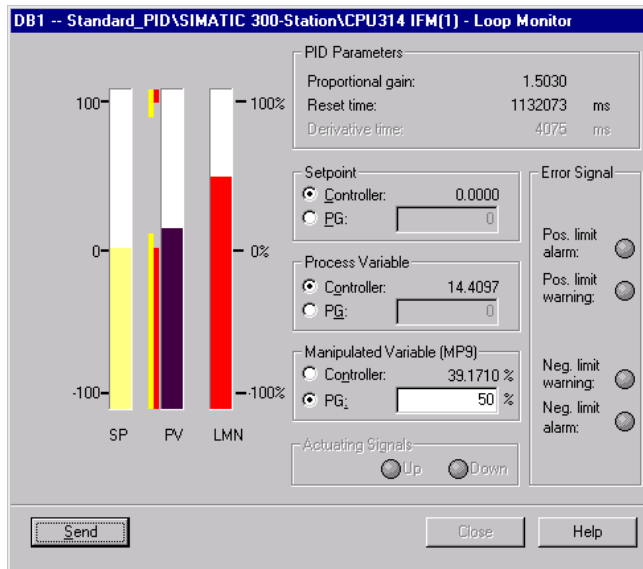
KROK 2. Użytkownik określa tu zachowanie się obiektu, jak również całego procesu identyfikacji, tzn. czy zbieranie danych będzie wykonywane w sposób ręczny, czy też automatyczny (rysunek 2). Przebieg samego procesu tak naprawdę został już określony w kroku poprzednim i program sygnalizuje jedynie czy praca jest w trybie ręcznym (Manual), czy automatycznym (Automatic).

Rys. 2. Okno umożliwiające przygotowanie trybu pracy procesu identyfikacji.

KROK 3. Program prosi o ustawienie sygnału sterującego na poziomie punktu pracy (rysunek 3) i przesłanie nowych ustawień. Dla naszego zadania ustawiamy sygnał sterujący na poziomie 50%. Jednocześnie w tle uruchamia się okno dialogowe umożliwiające użytkownikowi "śledzenie" ON-LINE ważnych przebiegów sygnałów w pętli regulacyjnej (rysunek 4). Okno to można przed rozpoczęciem procesu identyfikacji odpowiednio przygotować dzięki poleceniu Settings. Do dyspozycji mamy możliwość wyświetlania jednocześnie do czterech przebiegów czasowych wybieranych z listy, zmianę koloru wyświetlania przebiegów, czas

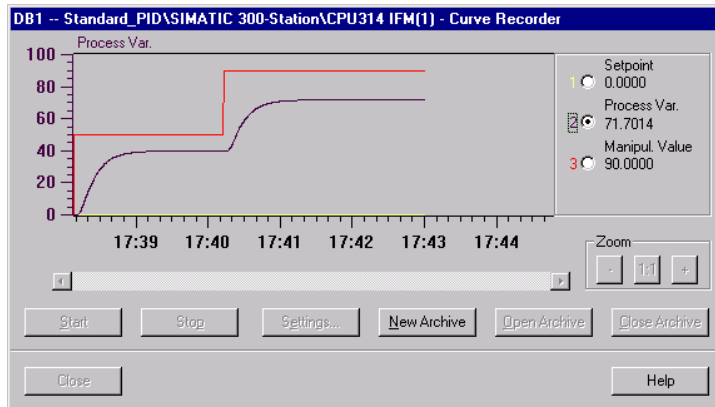
próbki z jakim będą wyświetlane dane, długość osi czasowej oraz czas przez który dane pomiarowe mogą być zapisywane do wskazanego pliku.

Rys. 3. Okno podglądu pętli regulacyjnej.

KROK 4. Użytkownik czeka aż sygnał z obiektu osiągnie ustabilizowaną wartość będącą odpowiedzią na skok sygnału sterującego, a następnie naciska OK.

KROK 5. W kroku tym program prosi o podanie, w oknie podglądu pętli regulacyjnej, kolejnego skoku sygnału sterującego (rysunek 4).

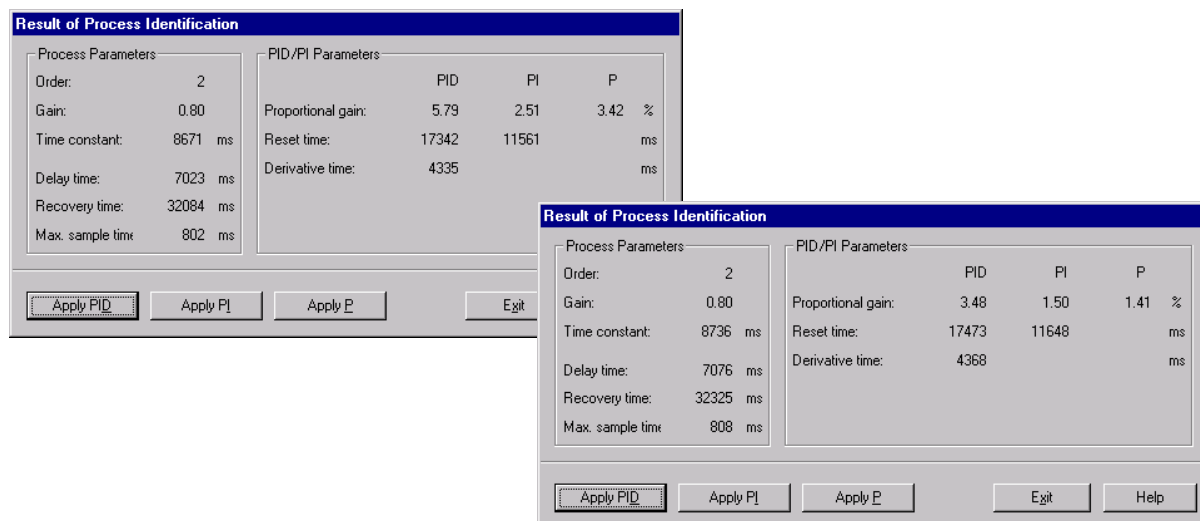
Rys. 4. Okno podglądu sygnałów w pętli regulacyjnej.

KROK 6. Program zbiera automatycznie ok. 130 punktów pomiarowych (wartość zadana, sygnał sterujący, sygnał wyjściowy z obiektu) przez pewien okres czasu zależny od zadanego czasu próbkowania (rysunek 4).

KROK 7. Zamknięcie okna podglądu pętli regulacyjnej.

KROK 8. Użytkownik ma możliwość w tym kroku wyboru: czy obliczone nastawy dla regulatora PI będą dawały efekt przeregulowania czy też nie.

KROK 9. Program przedstawia wyniki obliczeń procesu identyfikacji (rysunek 5).

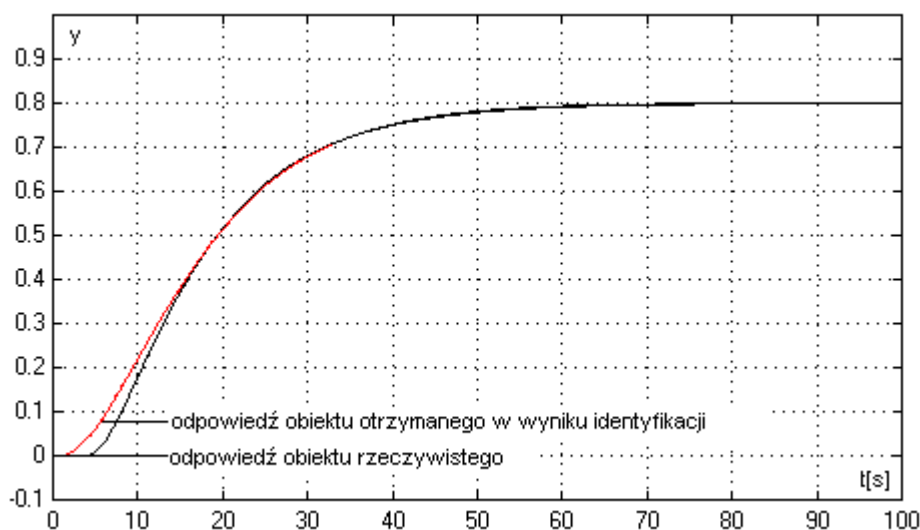

Rys. 5. Wyniki obliczeń dla przypadku regulacji z przeregulowaniem i bez przeregulowania.

W wyniku obliczeń użytkownik dostaje do dyspozycji opis obiektu: rząd, wzmocnienie, stałą czasową i wynikające z niej opóźnienie i maksymalny czas próbkowania z jakim może działać regulator PI.

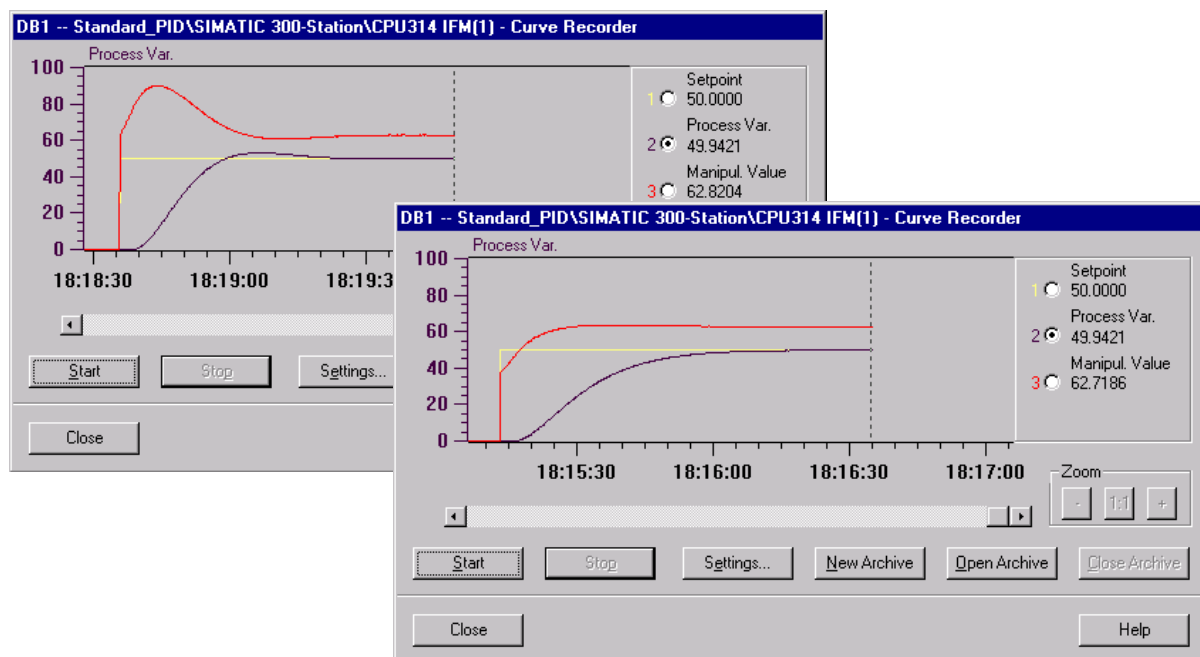
Z danych tych wynika, że transmitancja naszego obiektu ma następującą postać:

$$G(s) = \frac{0.8}{(8.671s + 1)^2}$$

Rys. 6. Porównanie obiektu rzeczywistego i otrzymanego w wyniku identyfikacji.

Jak widać na rysunku 6 charakterystyka skokowa obiektu otrzymanego w wyniku procesu identyfikacji "nieznacznie" odbiega od przebiegu obiektu rzeczywistego. Rozbieżności w początkowej części przebiegu są na tyle małe, że nie wpłyną na jakość regulacji. Dodatkowo Standard PID w końcowej fazie procesu identyfikacji wylicza na podstawie otrzymanych parametrów obiektu nastawy regulatorów P, PI, PID, które w pętli regulacji ze zidentyfikowanym obiektem powinny zapewnić przeregulowanie do 10% (regulacja aperiodyczna) lub tzw. tłumione przeregulowanie.

Rys. 7. Przebiegi na wyjściu obiektu w zamkniętej pętli regulacyjnej dla warunku z przeregulowaniem i bez przeregulowania.

Proponowane wartości dla P, I i D należy po odpowiednim przeliczeniu załadować do sterownika PLC i mamy gotowy układ regulacji automatycznej, który spełnia postawione mu wymagania (rysunek 7).

Zastosowanie produktu Standard PID w połączeniu ze sterownikami swobodnie programowalnymi rodziny S7 w znaczny sposób wspomaga praktyczny proces projektowania układów automatycznej regulacji. Proponowany proces identyfikacji z jednoczesną optymalizacją nastaw jest w stanie dość dokładnie odzwierciedlić właściwości fizyczne obiektu i zaproponować warunki pod jakimi cały układ będzie pracował stabilnie.

W gronie wszelkiego rodzaju programów wspomagających pracę inżynierów praktyków produkt ten znajduje swoje zasłużone miejsce na samym jego szczycie o czym może świadczyć jego prostota obsługi, możliwości konfiguracyjne oraz wyniki otrzymane po przeanalizowaniu opisanego przykładu.

mgr inż. Artur Król, Eur Ing
akrol0@poczta.onet.pl

mgr inż. Joanna Moczko-Król, Eur Ing
j_mk@poczta.onet.pl